

Ekonomiska kommentarer

Svenska hushållens skuldsättning – uppdatering för 2017

Karl Blom och Peter van Santen

Författarna är verksamma vid Riksbankens avdelning för finansiell stabilitet¹

Hushållens höga och stigande skuldsättning utgör den största risken för svensk ekonomi. Den här ekonomiska kommentaren presenterar uppdaterad statistik om hushållens skuldsättning. Kommentaren beskriver fördelningen av hushållens skuldkvoter över tid, mellan olika inkomst- och åldersgrupper samt mellan olika regioner. Vi visar att hushållens skuldsättning fortsätter att öka snabbare än inkomsterna samt att skuldsättningen är högst bland unga hushåll och hushåll i storstäder. Samtidigt har andelen hushåll som minskar sin bolåneskuld ökat under det senaste året.

Hushållens höga och stigande skuldsättning utgör idag den största risken för svensk ekonomi. Hushållens skuldsättning har ökat i Sverige sedan mitten av 1990-talet. Att hushållen finansierar sitt bostadsägande genom stora bolån med rörliga räntor gör dem sårbara för exempelvis sjunkande bostadspriser och stigande räntor.

För att få en bättre bild av riskerna med den ökande skuldsättningen bland hushållen började Riksbanken 2013 att samla in kreditinformation om samtliga låntagare från de åtta största bankerna² i Sverige. Genom dessa data har Riksbanken kunnat studera hur skuldsättningen har förändrats över tid. Det har också gått att studera hur den varierar mellan olika inkomst- och åldersgrupper samt mellan olika regioner. Riksbanken har tidigare publicerat analyser av dessa kreditdata i ett antal ekonomiska kommentarer.³

I den här ekonomiska kommentaren uppdaterar vi de tidigare analyserna med data till och med september 2017. Liksom i tidigare ekonomiska kommentarer om hushållens skuldsättning använder vi huvudsakligen skuldkvoten för att mäta hushållens skuldsättning. Denna kvot beräknas som hushållets sammanlagda skuld (bolån, kreditkortslån och konsumtionskrediter, men däremot inte studielån) dividerad med hushållets nettoinkomst.^{4,5}

De viktigaste resultaten kan sammanfattas i följande punkter:

1. Hushållens skuldsättning fortsätter att öka snabbare än inkomsterna. Den genomsnittliga skuldkvoten ökade från 326 procent i september 2016 till 338 procent i september 2017.
2. Fler hushåll har höga skulder i relation till deras inkomster. Under 2017 hade 260 000 hushåll en skuldkvot över 600 procent. Det är en ökning av 27 000 hushåll jämfört med 2016.
3. Skuldkvoterna ökar för alla inkomst- och åldersgrupper
4. Andelen hushåll som amorterar ökar. 59 procent av hushållen med bolån har minskat sin bolåneskuld mellan 2016 och 2017. Det är en ökning med fem procentenheter sedan tidigare mätningar.

¹ Författarna vill tacka Johan Almenberg, Johan Eng Larsson och Annika Svensson för värdefulla synpunkter.

² De åtta största bankerna är Danske Bank, Handelsbanken, Länsförsäkringar Bank, Nordea, SBAB, SEB, Skandiabanken och Swedbank.

³ Se van Santen och Ölcer (2016) och referenser i denna.

⁴ För små antal lån med flera hushåll som låntagare fördelas skuldbelopp lika mellan hushållen. Nettoinkomst är förvärvsinkomst minus skatt. Dessa variabler är hämtade från Skatteverket. Genom att winsoriserar skuldkvoten för den 1:a och 99:e percentilen varje år minskar vi sannolikheten för att extremvärden snedvrider skattningarna.

⁵ I den här uppdateringen har metoden som används för att beräkna hushållens skuldkvoter utveckats. Med den nya metoden blir de skattade skuldkvoterna något lägre, men mönstret (med en ökning över tid) är detsamma som tidigare. En mer utförlig beskrivning av hur data bearbetats återfinns i Appendix.

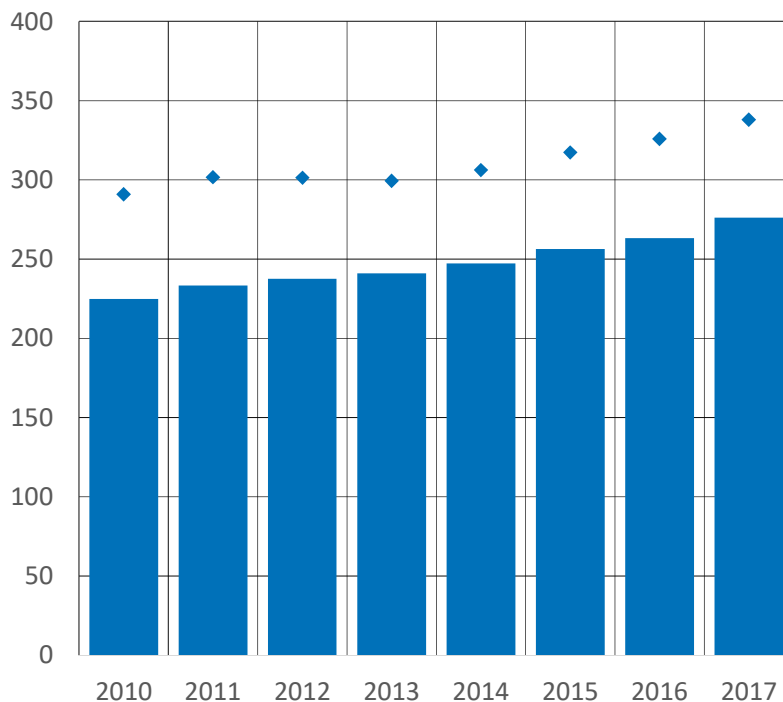
Hushållens skuldsättning ökar

Skuldkvoterna bland de svenska hushållen har ökat de senaste åren. Diagram 1 visar hushållens skuldkvoter per år, mätt som medianvärde (staplarna) och medelvärde (romberna). Diagram 1 visar att medianskuldkvoten har stigit från 225 procent år 2010 till 276 procent år 2017, en ökning med 51 procentenheter. Mönstret är detsamma när skuldkvoten mäts som ett medelvärde. Medelskuldkvoten har ökat från 291 procent till 338 procent under samma period. Bara mellan 2016 och 2017 har den ökat med 12 procentenheter. Ökningen i skuldkvoten under 2017 är större jämfört med tidigare år, oavsett om den mäts som ett medelvärde eller median.

Diagram 2 visar ett liknande mönster, där den totala skulden för medianhushållet med bolån har ökat från 720 000 kronor till strax över 1 miljon kronor mellan 2010 och 2017. Det är en ökning med cirka 330 000 kronor. Medelskulden för ett hushåll med bolån uppgick till över 1,4 miljoner under 2017. Det är en ökning med cirka 420 000 kronor eller 41 procent sedan 2010. Antalet hushåll med bolån har också ökat, från 1 760 000 hushåll år 2010 till 2 050 000 hushåll år 2017.

Diagram 1. Skuldkvot för hushåll med bolån över tid

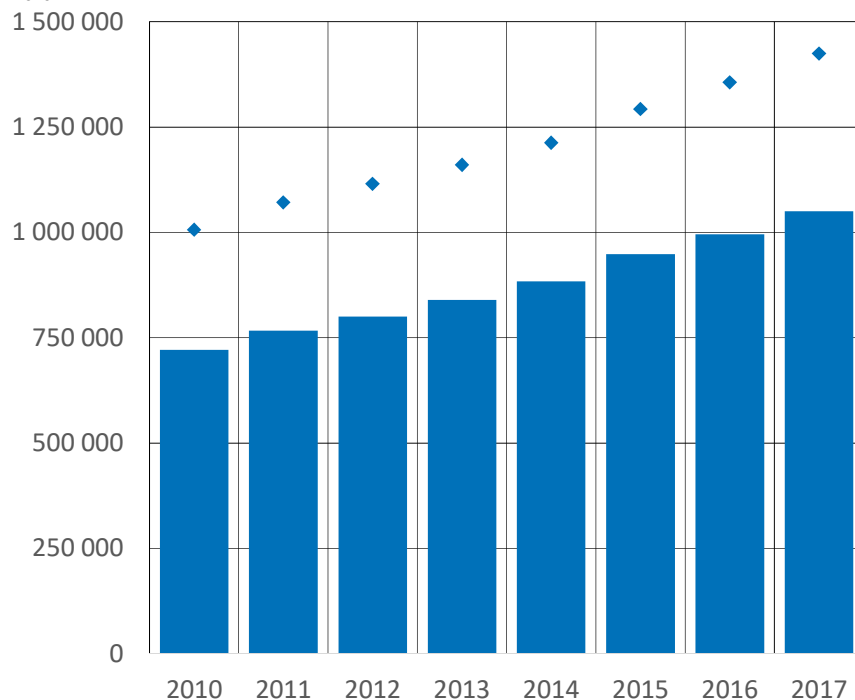
Procent

Anm. Data är från september respektive år. Staplarna anger medianvärdena, medan romberna anger medelvärdena.
Källa: Riksbanken

Diagram 2. Total skuld för hushåll med bolån över tid

Kronor

Anm. Data är från september respektive år. Staplarna anger medianvärdena, medan romberna anger medelvärdena.

Källa: Riksbanken

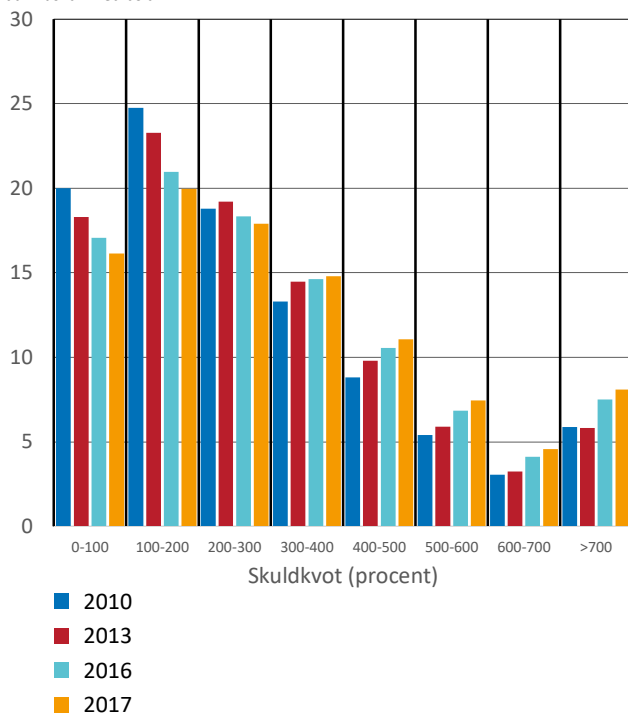
Andel högt skuldsatta hushåll ökar

En allt större andel av de hushåll som har bolån har också en hög skuldkvot. Diagram 3 visar skuldkvotsfördelningen, eller hur stor andel av hushållen som ligger inom ett visst skuldkvotsintervall under vissa utvalda år. Diagrammet visar att andelen hushåll med högre skuldkvoter har ökat. År 2017 hade 31 procent av hushållen med bolån (640 000 hushåll) en skuldkvot över 400 procent, medan 13 procent av hushållen (260 000 hushåll) hade en skuldkvot över 600 procent. Det kan jämföras med cirka 29 procent respektive 12 procent år 2016.

Diagram 4 visar andelen hushåll med bolån inom olika intervall baserat på deras nominella bolåneskuldbelopp. Där framgår det tydligt att fler hushåll har stora bolån år 2017 jämfört tidigare år. År 2010 hade 64 procent av hushållen en bolåneskuld på under 1 miljon. År 2017 är denna andel nere på 47 procent. 8 procent av hushållen har en bolåneskuld på över 3 miljoner under 2017, vilket är en ökning med 4 procentenheter sedan 2010.

Diagram 3. Skuldkvotens fördelning över tid

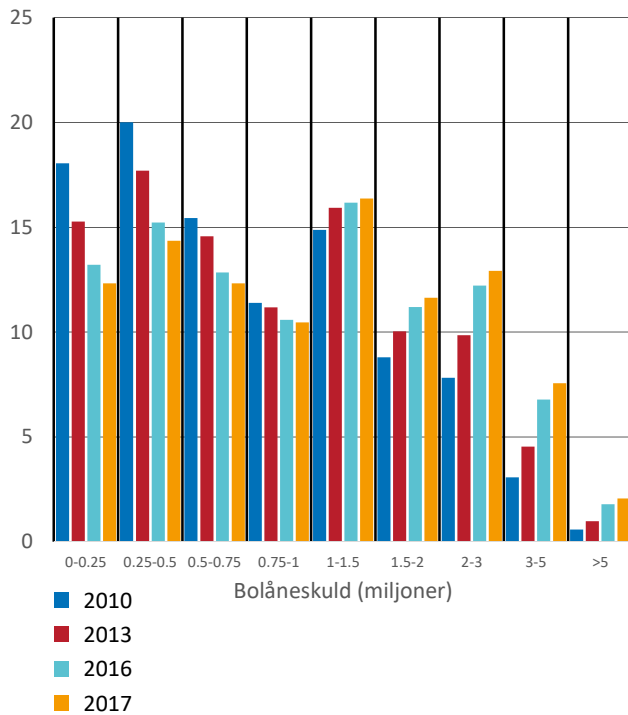
Procent av hushåll med bolån

Anm. Data är från september respektive år.
Källa: Riksbanken

Diagram 4. Bolåneskuldens fördelning över tid

Procent av hushåll med bolån

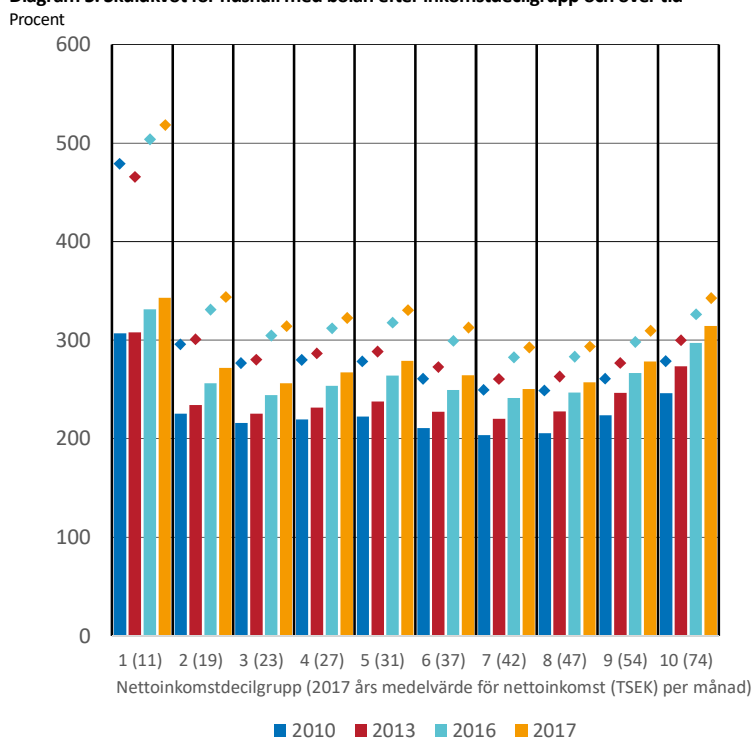
Anm. Data är från september respektive år.
Källa: Riksbanken

Skuldsättningen ökar för alla inkomst- och åldersgrupper

Hushållens skuldsättning fortsätter att öka i snabbare takt än inkomsterna. För att kunna bedöma vilka risker som är förknippade med den ökade skuldsättningen är det viktigt att undersöka hur skuldbördan är fördelad mellan hushållen. Det beror på att olika hushåll kan ha olika möjligheter att fullfölja sina skuldbetalningar. Diagram 5 presenterar därför skuldkvoten för hushåll med bolån uppdelat på olika inkomstdecilgrupper. Resultaten för den första inkomstgruppen bör dock tolkas med viss försiktighet, bland annat eftersom Riksbankens data inte innehåller skattefria inkomstkällor, som barn- eller bostadsbidrag, som förmodligen utgör en större del av nettoinkomst för låginkomsthushåll. Resultaten för denna grupp kommer därför inte kommenteras närmare.

Diagram 5 visar att skuldkvoten har ökat för samtliga inkomstgrupper jämfört med tidigare år. I den andra inkomstdecilgrupp, där det typiska hushållet år 2017 hade en månadsinkomst efter skatt på 19 000 kronor, hade medianhushållet en skuldkvot 272 procent och en medelskuldkvot på 344 procent. Både median- och medelskuldkvoten i den andra inkomstdecilgrupp har stigit med cirka 15 procentenheter under det senaste året. I den nionde inkomstdecilgrupp, där det typiska hushållet hade en inkomst på cirka 54 000 kronor efter skatt, var medianskuldkvoten 278 procent och medelskuldkvoten 310 procent, vilket är cirka 12 procentenheter högre jämfört med 2016.

Diagram 5. Skuldkvot för hushåll med bolån efter inkomstdecilgrupp och över tid

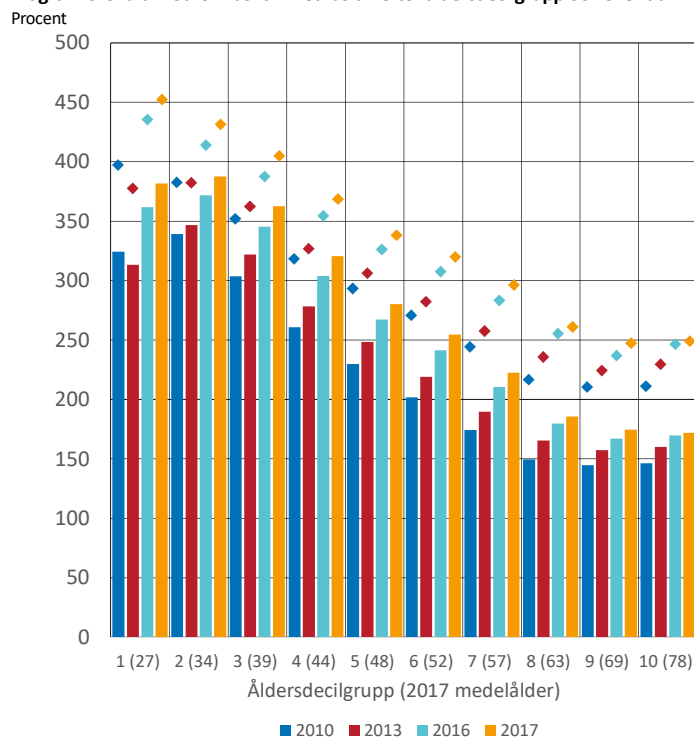

Anm. Data är från september respektive år. Staplarna anger medianvärdena, medan romberna anger medelvärdena. Genomsnittlig nettoinkomst per månad (i 1 000 kronor) för 2017 anges inom parentes för varje inkomstdecilgrupp. Resultaten för den första inkomstdecilgrupp bör tolkas med viss försiktighet, bland annat eftersom skattefria inkomstkällor (som barn- eller bostadsbidrag) inte observeras. Dessa utgör förmodligen inkomstkällor som är av större betydelse för låginkomsthushållen.

Källa: Riksbanken

Skuldkvoten har också ökat i samtliga åldersgrupper. Det framgår av Diagram 6, där skuldkvoten redovisas uppdelat i olika åldersdecilgrupper. Skuldkvoten är högst i åldersdecilgrupp 1 och 2. Inom dessa grupper har skuldsättningen också ökat som mest sedan 2016. Äldre hushåll har en lägre skuldkvot än unga hushåll och för de äldsta hushållen är skuldkvoten nästan hälften så hög som för de yngsta hushållen.

Diagram 6. Skuldkvot för hushåll med bolån efter åldersdecilgrupp och över tid

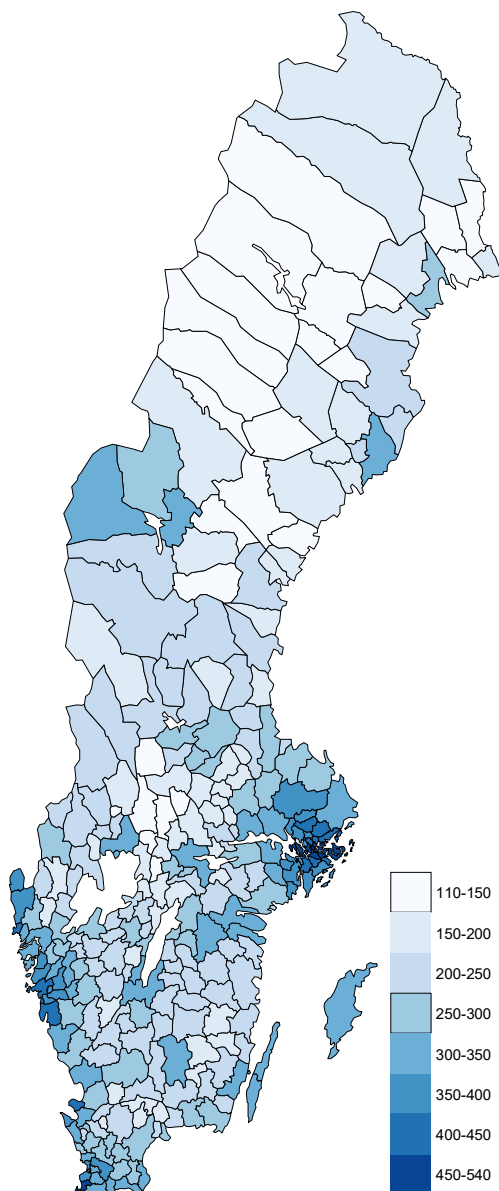

Anm. Data är från september respektive år. Staplarna anger medianvärdena, medan romberna anger medelvärdena. Genomsnittlig ålder för år 2017 anges inom parentes för varje åldersdecilgrupp.
Källa: Riksbanken

Skuldsättningen högst i storstadsområdena

Hushållens skuldsättning är geografiskt ojämnt fördelad i Sverige. Diagram 7 visar den genomsnittliga skuldkvoten per kommun år 2017. Stockholmsregionen sticker ut i denna jämförelse med ett par kommuner där medelskuldkvoten överstiger 450 procent. Men skuldkvoten är generellt hög i storstadsområdena med omnejd och ligger i regel över 400 procent även kring Malmö och Göteborg. Längre norrut har få kommuner en medelskuldkvot över 250 procent, med undantag för universitetskommuner.

Diagram 7. Medelskuldkvot för hushåll med bolån per kommun
Procent

Anm. Data är från september 2017.

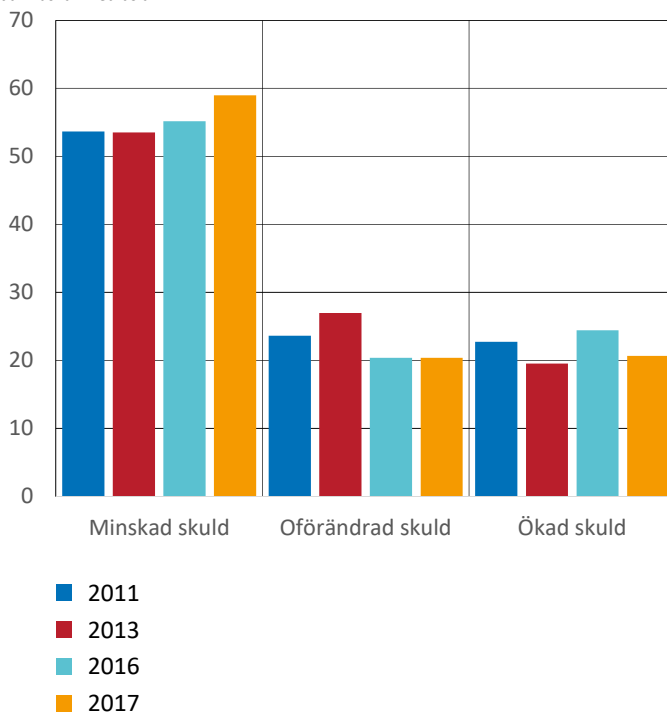
Källa: Riksbanken

Fler hushåll minskar sin bolåneskuld

Fler hushåll har minskat sin bolåneskuld under det senaste året. Diagram 8 visar andelen hushåll vars skuld har ökat, minskat eller förblivit oförändrad jämfört med föregående år sedan 2010. Diagrammet visar att 59 procent av hushållen har minskat sin bolåneskuld mellan september 2016 och september 2017. Andelen hushåll med oförändrad eller ökad skuld är båda cirka 20 procent. Fler hushåll har minskat sin bolåneskuld under 2017 jämfört med tidigare år, och andelen hushåll med ökad skuld har minskat. Det kan indikera att amorteringskravet har fått önskad effekt⁶, även om det fortfarande finns en förhållandevis hög andel hushåll som inte minskar sin skuld. Att andelen hushåll som minskar sin bolåneskuld ökar är en positiv utveckling. Den motverkas dock av den trend som observerades i diagram 3, där det framgick att andelen hushåll med väldigt höga skuldkvoter ökar. Det förklarar varför skuldkvoten i diagram 1 fortfarande ökar.

Diagram 8. Förändring i bolåneskuld över tid

Procent av hushåll med bolån

Anm. Data är från september respektive år.
Källa: Riksbanken

⁶ För en mer ingående utvärdering av amorteringskravets effekter, se Finansinspektionen (2017).

Appendix: Databearbetning och ändringar jämfört med tidigare publikationer

Riksbanken samlar in data på kreditnivå från de åtta största kreditgivarna i Sverige. Denna data innehåller information om skuldbelopp, typ av kredit (lån med säkerhet i bostadsrätt eller småhus, kreditkort, avbetalning och konsumtionskrediter) och ett löpnummer⁷ som identifierar samtliga låntagare för varje kredit. Kreditinformationsföretaget UC AB bistår med information om låntagarna, som taxerade inkomster och betalda skatter (från Skatteverket), ålder, kön, kommun, ett löpnummer som ersätter adress, fastighetsuppgifter, betalningsanmärkningar och skuldsaldo vid Kronofogden.⁸

I den här uppdateringen finns också information om låntagarens make eller maka, som gör att analysen utgår ifrån en förbättrad definition av vem som ingår i ett visst hushåll. Därför skiljer sig nuvarande hushållsindelning från tidigare ekonomiska kommentarer och Riksbankens publikationer.⁹ Den uppdaterade hushållsdefinitionen är nu konstruerad utifrån

- 1) civilstånd (för gifta individer)
- 2) delad adress och kredit.

I praktiken skiljer sig den nya definitionen av ett hushåll dock ganska lite från den definition som använts i tidigare publikationer.

Den senaste datauppdateringen inkluderar också information om individer som är gifta med en registrerad låntagare, även om de själva inte är registrerade låntagare hos någon av de kreditgivare som undersökningen omfattar. Detta innebär att färre hushåll senare exkluderas från analysen på basis av för lite information (till exempel en observerad inkomst i ett hushåll med två personer).

En ytterligare förändring jämfört med tidigare publikationer är att Riksbanken nu samlar in data till och med september för varje år istället för juli. Skatteverket uppdaterar en stor del av individens inkomster från föregående år under augusti månad. Det innebär en bättre match mellan aktuella inkomster och skulder, och därmed en mer rättvisande bild av hur hög skuldkvot ett hushåll har. Eftersom hushållens inkomster i regel stiger under ett år, innebär det att skuldkvoterna kommer att bli något nedreviderade jämfört med tidigare publikationer. Exempelvis så blir den medelskuldkvoten 343 procent under 2016 om man använder data från juli medan den blir 326 procent om man använder data från september.

Data bearbetas huvudsakligen på samma sätt som vid tidigare publikationer. I ett första steg beräknas hushållens totala skuld i september månad varje år genom att summera samtliga skulder för det enskilda hushållet. För en liten andel av lånen finns flera hushåll registrerade som låntagare. Detta lån delas då upp och skuldbelopp fördelas jämnt på de hushåll som står registrerade.

I det andra steget beräknas hushållens totala nettoinkomst genom att först beräkna individernas förvärsinkomst minus skatter som inte avser vinster eller förluster från kapital. Därefter summeras nettoinkomsterna per hushåll. Skuldkvoten beräknas då som kvoten mellan total skuld och total nettoinkomst.

I steg tre exkluderas samtliga hushåll som saknar information om inkomster, hushåll som har negativ nettoinkomst eller en medlem med negativ inkomst eller hushåll som inte har någon bolåneskuld. Slutligen winsoriseras den beräknade skuldkvoten vid den 1:a samt den 99:e percentilen för varje år, för att minska sannolikheten för att extremvärden ska snedvrída skattningarna.

⁷ Detta löpnummer är en avidentifierad version av personnumret. Nyckeln mellan löpnummer och personnummer tillhör UC AB, och personnummer kan inte observeras av Riksbankens medarbetare.

⁸ Se <https://www.minuc.se/kallor/> för en lista av UC:s källor.

⁹ Den gamla hushållsdefinitionen var konstruerad så att personer som delar både adress och lån delades in i samma hushåll.

Referenser

Finansinspektionen (2017), Amorteringskravet har minskat hushållens skulder, FI-analys Nr 10, 5 april 2017.

Van Santen, P. och Ölcer, D. (2016), Svenska hushållens skuldsättning – uppdatering för 2016. Ekonomiska Kommentarer Nr. 5, 22 november 2016, Sveriges riksbank.